

РЕЦЕНЗИЯ

**на научните трудове и учебната дейност
на ас. д-р Мария Петрова Кърджиева,
представени за участие в конкурс за заемане
на академична длъжност „доцент” в професионално направление
8.3. Музикално и танцово изкуство (Хореография),
обявен в Държавен вестник, брой 20 от 17 март 2015 г.
за нуждите на ВСУ „Черноризец Храбър”**

**Рецензент: проф. Петър Илиев Ангелов – ВСУ „Черноризец Храбър”
Музикално и танцово изкуство, Хореография**

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на документи, постъпили по конкурс, обявен от ВСУ „Черноризец Храбър” (ДВ, бр. 20 от 17.03.2015 г.) и на интернет-страницата на университета за нуждите на катедра „Изкуства” към Архитектурен факултет. Представените по конкурса документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Инструкция №6 към Наредба №3 за академичния състав на ВСУ „Черноризец Храбър”. Процедурата по конкурса е коректно спазена.

1. Общо представяне на получените материали

За участие в обявения конкурс са подадени документи само от кандидата: ас. д-р Мария Петрова Кърджиева от от катедра „Изкуства” при Архитектурен факултет на ВСУ „Черноризец Храбър”.

За участие в конкурса кандидатът ас. д-р Мария Кърджиева е представила списък от общо **14 заглавия**, в т.ч. 3 публикации в български научни издания и научни форуми, 1 монографии, 1 учебно пособие (в съавторство), фолклорни изследователски експедиции (самостоятелни) – 2, хореография на сюжетно-тематично танцово произведение - 1, концерт-спектакли - 2 (в съавторство), асистент режисьор на спектакли – 4. От представените трудове 7 са самостоятелни и 7 в съавторство. Съществува и доказателствен материал - грамоти и

дипломи от участия в национални и международни художественотворчески форуми.

Представените документи отговарят на областта и професионалното направление на обявения конкурс.

2. Данни за кандидата

Мария Кърджиева е родена в град Шумен. През 2000 г. завършва успешно специалност „Хореография”, ОКС „бакалавър”, Хореограф-педагог във ВСУ „Черноризец Храбър”. Две години по-късно (2002) придобива ОКС „магистър” в Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство в Пловдив. 2013 г. защитава интердисциплинарна докторска теза в областта на управлението на фолклорното сценично изкуство и придобива образователно-научна степен „Доктор по организация и управление извън сферата на материалното производство”.

От 1995 до 2001 г. е артист (танцьор) в АНПТ „Варна”.

От 1997 г. до 2004 г. Кърджиева работи като хореограф-педагог в средното образование на град Варна в училищата: ОУ “Черноризец Храбър”, ЧОУ “Знание и сила” и ОУ “Софроний Врачански”. В посоченият период е ръководител на Детска танцова школа към РДВР гр. Варна.

От 2003 г. до момента е преподавател в специалност „Хореография”, катедра „Изкуства” на ВСУ „Черноризец Храбър”.

В периода 2003-2008 г. е хореограф на студентски танцов ансамбъл „Академика” към ВСУ, а от 2008 е член на художественотворческия и организационен екип на Академичен танцов театър „Черноризец Храбър”.

3. Обща характеристика и оценка на научната продукция на кандидата

Представената от д-р Мария Кърджиева научна и художественотворческа дейности са в областта на:

- Изследване на обичайно-обредния танцов фолклор;

- Хореографското изкуство на фолклорна основа (теоретични постановки, хореография и постановъчна работа);
- Творческият процес и неговото разпространение.

За рецензиране са предложени следните научни публикации:

- Монография: Творческият процес в хореографското изкуство на фолклорна основа. Университетско издателство ВСУ „Черноризец Храбър”, 2015.
- Три статии;
- Учебно пособие: Методически указания за подготовка, разработка и защита на дипломна работа за специалност „Хореография” (ОКС „бакалавър”). Университетско издателство ВСУ „Черноризец Храбър”, 2014.
- Художественотворческа дейност: Седем творчески изяви.

Монографичният труд „Творческият процес в хореографското изкуство на фолклорна основа” представлява първото сериозно изследване на творческите процеси в хореографското изкуство. Обект на изследването са професионалните фолклорни ансамбли, предметът на изследването са етапите на творческия процес в хореографското изкуство на фолклорна основа. Актуалността се обосновава с това, че хореографското изкуство претърпява постоянни изменения и еволюира. Този процес на бърза адаптация показва, че е „отворена” система, предлагаща възможност за изразяване и изобразяване на процесите в глобалния мир. В съвременния етап на своето развитие включва нови елементи, наблюдава се смесване на различни танцови стилове и жанрове в цялостна танцова композиция. Днес е времето на иновативната хореография с удивителни изображения и отличителни белези на танцовата форма.

Целта на труда е да се формулира примерен модел за осъществяване на творческия процес, като се посочат положителните практики в досегашната работа на професионалните ансамбли. За постигане на тази цел автора си е поставил няколко важни и интересни научни и творчески задачи. Те са:

- Да се анализира взаимовръзката композиция-танц-хореография в съвременната интерпретация на танцовото изкуство. Този анализ се налага от необходимостта според автора, да се изяснят същностно посочените понятия, тяхното значение и взаимодействие. В досегашната практика много от работещите в сферата на хореографията неточно и некомпетентно използват тези понятия – що е композиция, що е танц, що е хореография?

- Следващата задача на автора е, чрез сравнителен анализ да се изведат особеностите и етапите в танцовото творчество.

- Да се идентифицират проблемите в творческата и концертна дейност.

- Следващата твърде интересна задача е да се анализира стилизацията като съвременен творчески похват.

- И накрая естествено, за да може да се постигне точен анализ и добри резултати е необходимо да се направи обзор и анализ на фолклорното изкуство като цяло, това което автора е направил твърде точно и задълбочено.

Монографията е структурирана в три глави, които в логически порядък разкриват: Първо СЪЩНОСТ НА ФОЛКЛОРНОТО ИЗКУСТВО, второ ТВОРЧЕСКИЯ ПРОЦЕС и трето РЕАЛИЗАЦИЯТА И ИНТЕРПРЕТАЦИЯТА НА ФОЛКЛОРНОТО ИЗКУСТВО ДНЕС.

В Първа глава е разгледано развитието на фолклорното сценично изкуство в България, дефинирани са същностните характеристики на фолклорното изкуство и е представен съвременен анализ на понятията танц, композиция и хо-

реография. В исторически аспект се проследява развитието на професионалното фолклорно изкуство от създаването на ансамбъл „Филип Кутев” до наши дни. Развитието на сценичните танцови форми от най-малките дивертисментни и камерни форми, за да се стигне до днес до голямата сценична форма.

Втора глава представлява сърцевината на изследването, т.е. анализ на творческия процес. Авторът казва: „Търсейки спецификите на изкуството като особен вид човешка дейност, „естетиката” констатира, че тази дейност е присъща на всички етапи в сложния творчески процес, включващ в себе си: твореца с неговия художествен талант; реализирането на художественотворческия замисъл в художествено произведение; процеса на възприемане на художественото произведение; въздействието на произведението върху потребителя на художествено творчество. Всички тези етапи имат една обща специфика – художественост.”

Авторът прави задълбочени анализи на всички етапи на творческата дейност при създаването на творческия продукт. Компонентите които конструират формата (изпълнителят, движенията, пространството, отношенията). Направен е опит да се определи степента на обработката на автентичния фолклорен материал в изграждането на всички танцови форми – сценично обработен дивертисментен танц, действен танц на фолклорна основа с обработка на фолклорни движения и авторски танц.

Д-р Кърджиева посочва много примери от творчеството на хореографите за доказване на своите научни изводи. Едно от тези посочени произведения е спектакъла „Де гиди, вино червено” на проф. Петър Ангелов, като голяма сценична форма – цялостен спектакъл с единна драматургия. Авторът го определя като произведение създадено по всички правила на творчеството. Коректно се цитират мнения и становища на специалисти в областта на танцовото изкуство. В тази глава авторът е изградил много точна схема на етапите на творчеството

(стр. 110). Интерес представлява и изградената схема на взаимовръзки между знания и умения, творчески подходи и същностен творчески процес (стр. 112).

В третата глава РЕАЛИЗАЦИЯТА И ИНТЕРПРЕТАЦИЯТА НА ФОЛКЛОРНОТО ИЗКУСТВО ДНЕС проследява промените след 1991 г. в дейността на фолклорните ансамбли. За целта са направени много интервюта с хореографи от страната и представя се една точна картина на творческата дейност и разпространението на това изкуство. Констатирани са много нови експерименти в двете основни направления.

В монографичното изследване авторът прави следните изводи и обобщения:

1. Фолклорът заема своето значимо място в културата на страната ни, като в своето основно значение запазва традицията. В съвременните измерения той се развива чрез трансформацията минало–настояще, като основен инструмент в този процес е творчеството. В този смисъл аргументацията е:

- В своята същност изкуството на фолклорна основа е уникална творческа дейност в сферата на художествената култура, обединяваща професионални знания и умения в областта на музиката, танца и песента. Синкретичността му го определя и като специфична форма на творчество в областта на фолклора.

- Фолклорното изкуство е система, създаваща творчески продукт, сътворен от човек – хореограф или композитор, който има статус на творец. Неговите произведения притежават художествена и естетическа стойност и се разпространяват чрез дейността на културни организации – фолклорни ансамбли.

4. Характеристика и оценка на учебно-педагогическата дейност на кандидата

Д-р Мария Кърджиева преподава във Варненски свободен университет от 2003 г. през този период тя се оформи като висококвалифициран преподавател и

има много добри познания за материята която преподава. Участвала е в екип и е разработвала редица учебни програми. По настояще води лекционни курсове по: Методика на преподаване на БНТ, Композиция и режисура на БНТ, Фолклорни изследователски експедиции, Артмениджмънт. Осъществява нововъведения в методите на преподаване: създава, събира и използва визуална информация в учебния процес, с цел подпомагане творческата работа на студентите – презентации, филми, танцови произведения и др.; on-line консултации.

В съавторство с проф. Петър Ангелов създава учебно пособие „Методически указания за подготовка, разработка и защита на дипломна работа за специалност „Хореография” (ОКС „бакалавър”)”.

Поддържане на аудио-визуалния фонд на професионално направление „Музикално и танцово изкуство”;

Поддържане на сайт на Академичен танцов театър и специалност „Хореография”.

Организира фолклорни изследователски експедиции със студентите, а така също и самостоятелни в Дивдядово, Смядово, Дебрене, Долище.

Към извънаудиторната дейност на кандидата влиза и работата с Академичен танцов театър. Той изпълнява функциите и като учебен състав. Тук студентите реализират своите годишни курсове проекти.

5. Научни и научно-приложни приноси на кандидата

Научните приноси на монографичния труд „Творческият процес в хореографското изкуство на фолклорна основа” се свеждат до следното:

За първи път в обсега на научно изследване попада творческият процес в хореографското изкуство на фолклорна основа, като се прави опит за създаване на функционален творчески модел.

Научно се дефинира фолклорното изкуство като система, създаваща творчески продукт, сътворен от човек – хореограф или композитор, който има статус на творец.

Установява се, че в развитието на фолклорното сценично изкуство в областта на хореографията се осъществява новата парадигма на фолклорното изкуство „фолклорен театър”.

Изследването на обичая Лазаруване в шуменския край (кв. Дивдядово, Шумен и град Смядово) доказва, че все още е запазен образът на традицията в пролетната обредност и в частност на хората и игрите към тях. Наблюденията сочат, че обредния танц функционира и до днес в неговата локална среда без да променя стила си. Той има утилитарна роля свързана с предаването на установените от времето нрави, обичаи и ритуални действия. Не са променени основните отличителни черти на обичая - посвещаването в моминството и промяната на социалния статус. Установена е етапност в неговото протичане в двете селища. Посочени са игри и хора, които се изпълняват само на Лазаровден и в този смисъл имат задължителен характер за момите лазарки.

Монографията ще се ползва изключително много от студентите в обучението по хореография.

6. Оценка на личния принос на кандидата

От представените от кандидата публикации ясно личи, че те са изцяло авторски труд, както и формулираните приноси са лична заслуга.

7. Бележки и препоръки

Нямам бележки към автора. Имам само една препоръка, да използва монографичния труд в лекционните курсове със студентите.

8. Лични впечатления

Д-р Мария Кърджиева е мой асистент по дисциплината „Композиция и режисура”. Член на Академичния съвет на ВСУ, отговаря за научноизследова-

телската дейност в катедрата, член на Съвета по научноизследователска дейност на ВСУ. Във всички посочени дейности д-р Мария Кърджиева работи прецизно и професионално. Периодичните атестации дават винаги висока оценка за нейната преподавателска и научна работа. Уважавана е от преподаватели и студенти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, давам своята **положителна** оценка и **препоръчвам** на Научното жури да предложи на Научния съвет при ВСУ „Черноризец Храбър” да избере ас. д-р Мария Петрова Кърджиева да заеме академичната длъжност „доцент” в професионално направление Музикално и танцово изкуство по специалността Хореография.

03.06. 2015 г.

Рецензент: .....

(проф. Петър Ангелов)